

ALBERT CAMUS

SİSİFOS SÖYLENİ

33 sayfalık yoğun ve zenginleştirilmiş anlatım

5 kapı • 24 durak • Gündelik sahneler • Eleştirel bakış

Saçma, başkaldırı, özgürlük, yaratım ve Sisifos

BU SÜRÜMDE

İsim ezberi yok • Akılda kalan insan tanımları

Bol örnek • Kısa cümleler • Yaşamın içinden sahneler

Kirilov ve Kafka eki dâhil tam düşünce haritası

Özgün eserin yerini tutmayan, açıklamalı ve eleştirel geniş okuma rehberi

Bu kitap aslında ne yapıyor?

Sisifos Söyleni bir roman değildir. Camus burada olay örgüsü kurmaktan çok, insanın en rahatsız edici sorularından birinin çevresinde yürür: Dünya bize hazır ve kesin bir anlam sunmuyorsa yaşamaya nasıl devam edeceğiz? Yol boyunca gündelik tekrarları, ölümü, aklın sınırını, inanca yapılan sıçrayışı, özgürlüğü, aşkı, oyunculuğu, eylemi ve sanatı ele alır. En sonunda bütün düşünceyi, kayasını tepeye çıkarıp yeniden aşağı yuvarlandığını gören Sisifos'un görüntüsünde toplar. Bu rehber o yolu eksiltmeden, fakat ağır felsefe dili kullanmadan izleyecek.

Camus'yü hangi görüntüyle hatırlayalım?

Yabancı bir soyadı ezberlemek yerine onu 'güneşi seven, karanlık sorudan kaçmayan yazar' diye hatırlayabiliriz. Cezayir'de yoksul bir çevrede büyüdü; gazetecilik, tiyatro, roman ve deneme yazarlığı yaptı. Deniz, futbol, dostluk ve sıcak taşların üzerindeki ışık onun dünyasında en az ölüm kadar gerçektir. Bu nedenle Sisifos Söyleni yalnız karanlığı anlatmaz. Karanlığın içinde bile beden, havanın, insan yakınlığının ve bugünkü hareketin hâlâ var olduğunu hatırlatır.

İsimler yağmuruna tutulmayacağız

Kitapta bazı düşünürler ve roman kahramanları hızla geçer. Bu anlatımda isimleri akılda kalacak işlevleriyle tanıttacağız. Kierkegaard 'paradoksun içinden inanca sıçrayan düşünür', Chestov 'aklın yenilgisini Tanrı'ya açılan kapı sayan düşünür', Husserl 'dünyayı bilinçte görünen özleriyle betimleyen düşünür', Kirilov ise 'özgürlüğünü ölümle kanıtlamak isteyen roman kahramanı' olarak hatırlanacak. İsim değil, Camus'nün onlarla neden tartıştığı önemlidir.

Bu metindeki zor soru hakkında

Camus yaşamdan vazgeçme düşüncesini felsefi bir sorun olarak açıkça tartışır. Onun vardığı yer ölümü övmek değil, yaşamın tarafında kalmaktır. Yine de felsefi tartışma, ağır bir ruhsal sıkıntı yaşayan insanın ihtiyacını karşılamaz. Buradaki düşünceler tanı, terapi veya kriz desteği yerine geçmez. Konu okuma merakından çıkıp kişisel bir tehlikeye dönüşüyorsa yalnız kalmamak, güvendiğiniz bir insana ve uygun profesyonel desteğe hemen ulaşmak gerekir. Yardım istemek Camus'nün başkaldırısına ters değil; yaşam tarafında atılan somut bir adımdır.

Beş kapılı harita

İlk kapıda saçma duygusunun nasıl doğduğunu, fiziksel kaçış ile Camus'nün 'felsefi kaçış' dediği yolu ve saçmadan çıkardığı üç sonucu göreceğiz: başkaldırı, özgürlük ve tutku. İkinci kapıda tek bir sonsuz amaç yerine çok sayıda deneyim yaşayan tiplerle karşılaşacağız: âşık, oyuncu ve eylem insanı. Üçüncü kapı sanata açılacak; romanın düşünceyi nasıl ete kemiğe büründürdüğünü ve eserin de geçici olduğunu konuşacağız. Dördüncü kapıda Sisifos'un dağına çıkacağız. Son kapıda ise Kafka'nın bitmeyen mahkemeleri ve ulaşılamayan şatosu üzerinden umut ile saçma arasındaki gerilime bakacağız.

BİRİNCİ KAPI - SAÇMA BİR AKIL YÜRÜTME

Önce sahne dekorunun düştüğü anı göreceğiz. Her sabah aynı saatte kalkmak, aynı yolu yürümek ve geleceği beklemek bir gün ansızın yabancı görünebilir. İnsan açıklama ister; dünya son cevabı vermez. Camus bu karşılaşmaya saçma der. Ardından iki kolay çıkışı reddeder: Soruyu soran insanı ortadan kaldırmak ve sorunun üzerini kanıtlanmamış bir kesinlikle örtmek. Gerilimi bozmadan yaşamının ne anlama geldiğini başkaldırı, özgürlük ve tutku üzerinden arar.

01. DURAK - Bir Salı Sabahı Çatlayan Düzen

Akılda kalacak ad: GÜNLÜK HAYATTAKİ İLK ÇATLAK

1. sahne - Alarm yine çaldı

Her şey normal görünürken insanın içine neden ansızın bir boşluk düşer?

Saat 06.45. Telefon titriyor. Eliniz alarmı kapatıyor. Banyoya gidiyor, yüzünüzü yıkıyor, aynı bardağa çay koyuyorsunuz. Dışarıdan bakınca ortada hiçbir sorun yok.

Ama bazen, tam ayakkabınızı giyerken aklınıza tuhaf bir soru gelir: “Ben bunu neden yapıyorum?” Soru küçüktür. Yine de odadaki bütün eşyaların yerini değiştirmiş gibi olur. Camus'nün kitabı tam bu anda başlar. Büyük bir konferans salonunda değil; sıradan bir sabahın ortasında.

2. sahne - Dekor bir anlığına düşer

Alışkanlık çekilince geriye çıplak hayat kalır.

Hayat çoğu gün kendini açıklamaz. Biz de açıklama istemeyiz. İş vardır, çocukların işi vardır, faturalar vardır. Gün birbirini iter.

Sonra dekor bir anlığına düşer. Yıllardır kullandığınız yol size yabancı görünür. Ofisteki masa, eve dönüşteki otobüs, pazar günü kurulan sofralar... Hepsi yerindedir ama aralarındaki görünmez bağ kopmuştur. Camus bu duyguyu bir hastalık adı gibi kullanmaz. Ona göre bu, insanın uyandığı andır.

3. sahne - Kahve soğurken gelen soru

Soyut denilen mesele aslında mutfak masasının üzerindedir.

Düşünün ki kırk beş yaşındasınız. Çocuklar büyümüş. Uzun süre uğruna koşturduğunuz bazı işler bitmiş. Bir sabah kahveniz soğurken, “Bundan sonrası ne?” diyorsunuz.

Bu bir başarısızlık işareti olmak zorunda değildir. Tam tersine, eski cevapların artık otomatik çalışmadığını gösterir. Camus’nün peşine düştüğü şey budur: Cevap makinesi sustuğunda insan ne yapar? Kaçar mı, yeni bir masal mı kurar, yoksa sessizliğe bakıp yaşamaya devam mı eder?

4. sahne - Kötü günle karıştırmamak

Her can sıkıntısı dünyanın anlamsız görüldüğü o sarsıntı değildir.

Bazen yalnızca uykusuzuzdur. Bazen işimiz kötü gidiyordur. Bir tatil, iyi bir konuşma ya da doktor desteği gerçekten işe yarar. Camus bunların hepsini tek torbaya atmaz.

Onun anlattığı daha derin bir sürtünmedir. İnsan dünyadan kesin bir cevap bekler. Dünya ise yağmurunu yağdırır, güneşini açar ve konuşmaz. Sorun kötü bir gün değil; soru soran insanla cevap vermeyen dünya arasındaki bu uzun sessizliktir.

5. sahne - Kapı artık kapanmıyor

Bir kez fark edilen soru tamamen unutulsa bile iz bırakır.

Ertesi gün yine işe gidersiniz. Çay yine demlenir. Hayat görünüşte eski düzenine döner. Fakat küçük bir kapı açılmıştır.

Camus bu kapıdan korkmamızı değil, içeri bakmamızı ister. Çünkü asıl tehlike sorunun varlığı değil, soruyu hemen susturmak için kendimize yalan söylemektir. Bu kitap karanlığı övmeyecek. Tam tersine, gözümüz karanlığa alıştıktan sonra orada nasıl yürünebileceğini gösterecek.

Bu durağı tek görüntüyle hatırlayın: Mutfakta alarm susmuş, çay demlenmiş ve herkes kendi işine yetişmeye çalışıyor. Camus’nün burada büyüttüğü fikir şudur: alışılmış düzen bir an durunca en sıradan eşya bile yabancı görünebilir. Bunu hayat kuralına çevirmeden önce sınırı da koyalım: bu sarsıntıyı hemen hastalık ya da nankörlük diye adlandırmamak gerekir. Böylece bölümün özü, aynı düşünceyi başka kelimelerle tekrarlamak yerine Bir Salı Sabahı Çatlayan Düzen durağına özgü bir görüntü, bir fikir ve bir uyarıda kalır.

02. DURAK - Saçma Aslında Nedir?

Akılda kalacak ad: İNSANIN İSTEĞİ İLE DÜNYANIN SESSİZLİĞİ

1. sahne - Bozuk sandalye komik, hayat neden değil?

Günlük dildeki “saçma” ile Camus’nün söylediği aynı değildir.

Bir sandalye durup dururken şarkı söylese buna saçma deriz. Camus başka bir şey anlatır. Ona göre dünya tek başına saçma değildir. İnsan da tek başına saçma değildir.

Saçma, ikisi karşılaşıncı doğar. İnsan “Bunun anlamı ne?” diye sorar. Dünya cevap vermez. Tıpkı iki kişinin farklı dillerde konuşması gibi. Ortada kötü niyet yoktur. Yalnızca bir türlü kapanmayan bir mesafe vardır.

2. sahne - İki parçanın arasındaki kıvılcım

Saçma bir nesne değil, bir ilişkidir.

Bir kapı düşünün. Anahtar cebinizde ama kilide uymuyor. Anahtar bozuk olmayabilir. Kilit de sağlamdır. Sorun, ikisinin birbirine uymamasıdır.

Camus'nün "saçma" dediği şey böyle bir uyumsuzluktur. Biz düzen, adalet ve son açıklama isteriz. Hayat ise iyi insanın başına kötü şeyler getirebilir, büyük emeği sonuçsuz bırakabilir ve hiçbir gerekçe sunmadan bitebilir. Kıvılcım tam burada çıkar.

3. sahne - Düşünde yağan yağmur

Hayat planlarımızı bilmez ve çoğu zaman onlara saygı göstermez.

Şöyle bir örnek verelim. Aylarca hazırlanan açık hava düşünde yağmur başlar. Gökyüzü kimseye düşman değildir. Fakat gelinle damadın planı ile havanın kendi akışı çarpışır.

Küçük olaylarda buna gülebiliriz. Büyük olaylarda aynı çarpışma can yakar. Emek, hastalık, ayrılık ve ölüm karşısında "Ama böyle olmamalıydı" deriz. Camus, o "olmamalıydı" cümlesini ciddiye alır. Çünkü insanın adalet isteği orada konuşur.

4. sahne - Dünya gerçekten anlamsız mı?

Camus'nün söylediği, hiçbir şeyin bize değerli gelemeyeceği değildir.

Çocuğunuzun gülüşü değerlidir. Eski bir arkadaşla içilen çay değerlidir. Deniz kokusu, sevilen bir şarkı, yapılan iyi bir iş... Camus bunları çöpe atmaz.

Onun itirazı daha büyüktür: Evrenin kendisinin bize hazır, kesin ve herkes için geçerli bir amaç verdiğini bilemeyiz. Kişisel değer ile gökten gelen son cevap aynı şey değildir. Bu ayrımı kaçırsak kitabı gereksiz yere karanlık okuruz.

5. sahne - Sessizlik düşman değildir

Cevap gelmemesi, yaşamın bize karşı kurulmuş bir tuzak olduğu anlamına gelmez.

Dünya sessizdir; ama aynı dünya sıcak ekmek kokusunu, rüzgârı ve ışığı da taşır. Camus'nün Akdeniz sevgisini hatırlamak burada önemlidir. O yalnız karanlık odalarda düşünen biri değildir.

Mesele şudur: Sessizliği cevapmış gibi süslemeyeceğiz. Fakat sessizlik yüzünden masadan da kalkmayacağız. Önümüzdeki ekmeği, yanımızdaki insanı ve bugünün ışığını daha dikkatli göreceğiz.

Saçma Aslında Nedir? durağının gündelik karşılığı açık: Cebinizdeki sağlam anahtarın sağlam kilide bir türlü uymadığını düşünün. Bu sahnede sorun tek başına insanda veya dünyada değil, ikisinin birbirine uymayan beklentisindedir. Saçma Aslında Nedir? düşüncesinin güçlü yanı, kolay cevabı hemen kabul etmemesidir. Fakat hazır bir evren amacı bulamamak, sevgi ile zalimliğin aynı değerde olduğu anlamına gelmez. Bölümden alınacak şey sert bir slogan değil; gördüğümüz gerçeği süslemeden kabul edip bugünkü hareketimizi saçma Aslında Nedir? fikrini unutmadan seçmektir.

03. DURAK - Alışkanlık Makinesi Durunca

Akılda kalacak ad: OTOMATİK HAYATTAN UYANMAK

1. sahne - Pazartesi, salı, çarşamba...

Günler aynı ritimde ilerlerken soru sormak ertelenir.

Kalk, git, çalış, dön, ye, uyu. Sonra yeniden. Bu düzen kötü olduğu için değil, çok iyi çalıştığı için bizi düşünmekten koruyabilir.

Camus, alışkanlığı düşman ilan etmez. Hayat alışkanlık olmadan yürüyemez. Fakat makine bir an durduğunda, yıllardır nereye gittiğimizi bilmeden yürüdüğümüzü fark edebiliriz. Bu fark ediş acıdır. Aynı zamanda ilk gerçek özgürlük kokusunu da taşır.

2. sahne - Emekliliğin ilk pazartesi

İş bittiğinde yalnız iş değil, insanın kendine anlattığı hikâye de değişir.

Düşünün ki otuz yıl çalıştınız. Emekliliğin ilk pazartesi sabahı kimse sizi beklemiyor. Alarm kurmanıza gerek yok. Aylarca hayalini kurduğunuz boşluk artık salonun ortasında duruyor.

İşte o zaman insan “Ben işimden başka kimim?” diye sorabilir. Camus’nün sorusu da buna benzer. Roller çekildiğinde geriye kalan hayatı nasıl sahiplenirsiniz? Yeni bir unvan bularak mı, yoksa unvansız da canlı olabileceğimizi görerek mi?

3. sahne - Duvardaki çatlak

Küçük bir ayrıntı bütün tanıdıklık duygusunu bozabilir.

Bazen uyanışı büyük bir olay başlatmaz. Duvardaki çatlağa uzun süre bakarsınız. Bir iş arkadaşınızın yıllardır aynı şakayı yaptığını fark edersiniz. Kendi sesiniz telefonda yabancı gelir.

Bunlar hayatın gizli mesajları değildir. Yalnızca alışkanlığın perdesi incelmıştır. Camus, bu anları hemen yorumlamaz. Önce olduğu gibi bırakır. Çünkü acele cevap, daha yeni duyulmaya başlayan soruyu yeniden boğabilir.

4. sahne - Kaçmak neden bu kadar kolay?

Telefon, iş ve gürültü bazen yalnız eğlence değil, sessizlikten kaçış olur.

Eve gelir gelmez televizyonu açmak, boş kaldıkça telefonu kaydırmak, her hafta sonunu doldurmak... Bunların hiçbirisi tek başına yanlış değildir.

Fakat insan bazen kendi sessizliğini duymamak için gürültü arar. Camus’nün önerisi telefonu çöpe atmak değil. Arada birkaç dakika kaçmadan durabilmek. Soruya hemen cevap vermeden onun yanında oturmak. Çünkü dayanabildiğimiz soru, bizi yönetmeyi bırakır.

5. sahne - Uyanmak, işi bırakmak değildir

Farkındalık gündelik hayatı terk etmekten çok, ona başka gözle dönmektir.

Camus’nün insanı da sabah kalkar, otobüse biner, ekmek alır. Fark şudur: Bunları sonsuza kadar sürecek bir oyunun parçası sanmaz.

Günün sınırlı olduğunu bilmek sıradan işi küçültmez. Bazen tam tersine büyütür. Masayı silmek, birini dikkatle dinlemek, yarım kalan işi bitirmek... Hazır bir sonsuzluk garantisi yoksa, küçük hareketlerin ağırlığı artabilir.

Akılda kalacak bağ şudur: Roller çekilince insanın kendine anlattığı hikâyeye de görünür hâle gelir. Otuz yıl çalışmış bir insan emekliliğinin ilk pazartesi sabahında boş salona bakıyor. Bu görüntü fikri uzun bir tanımdan daha iyi taşır ve alışkanlık Makinesi Durunca başlığını somutlaştırır. Yine de uyanmak bütün düzeni yıkmak değil, sürdürdüğümüz şeyle yeniden ilişki kurmaktır. Alışkanlık Makinesi Durunca bölümünde Camus'yü anlamak, bütün yükleri tek başına taşımak veya her koşula razı olmak değil; değiştirilebilen ile değiştirilemeyeni dürüstçe ayırmaktır.

04. DURAK - Saatin İçindeki Ölüm

Akılda kalacak ad: ZAMANIN GERÇEK YÜZÜ

1. sahne - Yarın dediğimiz şey

Umutla beklediğimiz yarın bizi aynı zamanda sona yaklaştırır.

İnsan sık sık “Bu hafta geçsin”, “Yaz gelsin”, “Çocuk büyüsün” der. Geleceği çağırırız. Oysa gelen her yarın ömrümüzden bir günü de götürür.

Camus bu çelişkiyi sert biçimde gösterir. Gelecek hem sevincimiz hem sınırimızdır. Bunu düşünmek keyfi kaçırmak için değildir. Bekleme odasında yaşayıp bugünü harcamayalım diyedir.

2. sahne - Kırkinci doğum günü

Bazı yaşlar takvim olmaktan çıkıp aynaya dönüşür.

Kırk yaşın üstünde doğum günleri tuhaflaşabilir. Pasta vardır, mum vardır, sevdikleriniz yanınızdadır. Yine de “Artık geriye doğru da sayıyorum” hissi gelir.

Camus, ölümü sürekli düşünerek yaşamayı önermez. Ölümün varlığını inkâr etmeden yaşamayı önerir. Çünkü sonu olan şey kıymet kazanır. Aynı şarkının hiç bitmeyeceğini bilseydiniz, belki de onu dikkatle dinlemezsiniz.

3. sahne - Doktorun odasından çıkınca

Bir sonuç kâğıdı dünyanın renklerini değiştirebilir.

Şöyle bir temsili hikâyeye düşünün. Doktor önemli bir sonuç açıklar. İnsan hastaneden çıkar. Sokak aynı sokaktır. Simitçi bağıırıyor, otobüs geçiyor, çocuklar koşuyor. Fakat her şey daha keskin görünür.

Neden? Çünkü zaman birden görünür olmuştur. Camus'nün berraklık dediği şey biraz buna benzer. Hayatın süresini bilmiyoruz, ama sınırsız olmadığını biliyoruz. Bu bilgi bizi taştırmak zorunda değildir. Bazen uyandırır.

4. sahne - Ölüm fikriyle korku arasındaki mesafe

Gerçeği görmek ile her an korku içinde yaşamak aynı şey değildir.

Bir yolculuğun biteceğini bilmek, yol boyunca kazayı düşünmek demek değildir. Varışın olduğunu bilirsiniz ve manzaraya bakarsınız.

Camus'nün tonu zaman zaman serttir. Fakat vardığı yer panik değildir. O, ölüm gerçeğini örtmek için hazırlanmış sahte tesellilere karşıdır. Ölümü kabul etmek, bugünü küçümsememek anlamına gelebilir.

5. sahne - Bugün neden ağırlaştı?

Sınırlı zaman, sıradan seçimi bile gerçek bir seçime çevirir.

Sonsuz vaktiniz olsaydı özür dilemeyi erteleyebilirdiniz. Sevdığınız yeri sonra görürdünüz. Dostunuzu bir gün arardınız.

Ama zaman sınırlıdır. Bu yüzden “sonra” bazen sessiz bir vazgeçiştir. Camus'nün kitabı yapılacaklar listesi vermez. Yalnız saatin sesini açar. Geri kalan kararı bize bırakır.

Saatin İçindeki Ölüm bölümünün özü tek soruda toplanabilir: Kesin bir güvence yokken nasıl davranacağız? Bir doğum günü sofrasında mumlar sönerken herkes gülüyor ama zaman da masaya oturuyor. Camus'nün cevabının yönü beklediğimiz her yarın bize yeni bir gün verirken ömrümüzden bir gün alır. Ancak ölümü bilmek sürekli korkmak değil, ertelemeyi fark etmek için saatin sesini duymaktır. Berraklık, insanın sınırını ve başkasına duyduğu ihtiyacı inkâr etmez; saatin İçindeki Ölüm düşüncesinde sahte kesinlikle gerçek yardım arasındaki farkı korur.

05. DURAK - Kitabın En Sert Sorusu

Akılda kalacak ad: YAŞAMAYA DEĞER Mİ?

1. sahne - Neden bu kadar doğrudan?

Camus meseleyi uzaktan dolaşmak yerine hayatın kalbine girer.

Kitap, yaşamaya değip değmediğini sorarak başlar. Bu cümle ilk kez okunduğunda kapıyı sertçe açar. Camus'nün amacı ölümü övmek değildir. Tam tersine, insanı yaşamdan vazgeçirebilecek düşüncüyü saklanamayacağı kadar açık bir yere koymaktır.

Soru masadaysa, ona dürüstçe bakılabilir. Görmezden gelinen soru ise karanlıkta büyüyebilir.

2. sahne - Felsefe değil, insan meselesi

Camus için düşüncenin değeri hayatla temas ettiği yerde anlaşılır.

Bir odada yüzlerce kitabınız olabilir. Fakat yaşamak için neden bulamıyorsanız o bilgi ne işe yarar? Camus'nün sertliği buradan gelir.

O, önce büyük sistemleri değil, sabah yataktan kalkacak insanı düşünür. Sorusu soyut görünür ama çok somuttur: Bugün devam etmeye ne sebep olacak? Cevabı gökten gelmeyebilir. Yine de devam etmenin kendisi bir cevap olabilir.

3. sahne - Karanlık düşünce ile karar aynı değildir

Aklımızdan geçen şey, yapmak zorunda olduğumuz şey değildir.

İnsan zor bir dönemde “Keşke her şey dursa” diye düşünebilir. Bu düşünce yorgunluğun, acının veya yalnızlığın sesi olabilir. Camus'nün kitabı tıbbi yardımın yerine geçmez ve böyle bir acıyı küçümsemez.

Burada anlattığımız düşünsel soru şudur: Dünyada hazır anlam görememek, yaşamı bitirme sonucunu zorunlu kılar mı? Camus'nün cevabı hayırdır.

4. sahne - İlk yanlış sonuç

“Anlam yoksa yaşamak da gereksizdir” cümlesinde gizli bir sıçrama vardır.

Bir filmin bize ders vermemesi, onu izlemeye değmeyeceği anlamına gelmez. Bir yürüyüşün büyük bir hedefe varmaması, yolun boş olduğu anlamına gelmez.

Camus, “evrensel amaç bulamıyorum” ile “yaşamaya değmez” arasındaki köprüyü sorgular. O köprü kendiliğinden kurulmaz. İnsan amaç garantisi olmadan da sevebilir, üretebilir ve direnebilir.

5. sahne - Camus'nün cevabı: Masada kal

Soruyu çözmeden yaşamaya devam etmek yenilgi değil, meydan okumadır.

Dünya cevap vermedi. İnsan sorusundan vazgeçmedi. İşte saçma bu gerilimdir. Taraflardan birini ortadan kaldırırsanız gerilim de biter.

Camus yaşamı seçer. Çünkü yaşayan insan soru sormaya, görmeye ve karşı koymaya devam eder. Masadan kalkmak yerine sessizliğin karşısında oturur. Bu, neşeli bir slogan değil; inatçı bir evettir.

Kitabın En Sert Sorusu durağındaki sahneyi zihninizde dondurun: Gece herkes uyuduktan sonra bir insan hayatını tartan ağır bir soruyla yalnız kalıyor. Dışarıdaki dünya aynı kalırken insanın bakışı değişir. Bunun nedeni Camus soruyu saklamaz ama cevabı yaşamın tarafında arar. Bölümün yanlış okunmaması için şu cümle yanına yazılmalıdır: Felsefi tartışma kişisel bir kriz anında güvenilir insan ve profesyonel desteğin yerini tutmaz. Böylece Kitabın En Sert Sorusu durağında Camus'nün fikri ne karanlık bir öğüde ne de kolay bir iyimserliğe dönüşür.

06. DURAK - Kolay Çıkışların Çekiciliği

Akılda kalacak ad: HAZIR CEVAPLAR VE KAÇIŞ

1. sahne - Boşluğu hemen doldurmak

İnsan belirsizliğe dayanamayınca ilk kesin cevaba sarılabilir.

Bir kapı gıcırdadığında ne olduğunu bilmek isteriz. Bilmezsek zihnimiz hikâye kurar. Hayatın anlamı konusunda da böyleyiz.

Camus, sırf rahatlatıyor diye bir cevabı doğru kabul etmeye karşı çıkar. Onun derdi belirli insanlarla kavga etmek değil; düşüncenin dürüstlüğüne korumaktır. Bilmediğimiz yerde “bilmiyorum” diyebilmek zor ama temiz bir duruştur.

2. sahne - Uçurumun üstüne çizilen köprü

Kanıtlayamadığımız şeyi kesinmiş gibi kullanmak gerilimi gizler.

Düşünün ki karşı kıyıya geçmek istiyorsunuz. Gerçek köprü yok. Siz de kâğıda güzel bir köprü çizip üzerine basıyorsunuz. Çizim umut verici olabilir; ağırlığınızı taşımaz.

Camus, bazı düşünürlerin önce dünyanın açıklanamaz olduğunu söyleyip sonra inanca sıçradığını düşünür. Bu sıçramayı kabul etmez. Uçurum varsa orada durup uçurumu görmek ister.

3. sahne - Umut her zaman kötü mü?

Camus'nün karşı çıktığı şey günlük umut değil, bugünü değersizleştiren kaçıştır.

Yarın iyileşmeyi ummak, çocuğun başarılı olmasını istemek, yeni bir iş aramak... Bunlar hayatın doğal hareketidir.

Camus'nün kuşkusu başka tür umudadır: Gerçek hayatı yalnız gelecekteki büyük ödül için bekleme salonuna çevirmek. Eğer bugün sadece “sonra” için katlanılan değersiz bir ara durak olursa, yaşanan tek hayat elimizden kayabilir.

4. sahne - İnançlı insan bu kitabı okuyamaz mı?

Kitabın itirazını anlamak, herkesin aynı sonuca varması demek değildir.

İnançlı bir okur Camus'ye katılmayabilir. Yine de onun sorusundan yararlanabilir: İncancım gerçekten yaşadığım bir şey mi, yoksa korkuyu kapatmak için kullandığım hazır cümle mi?

Camus sert konuşur. Biz onu bir emir gibi değil, dürüstlük sınavı gibi okuyabiliriz. Asıl mesele başkasının cevabını küçümsemek değil, kendi cevabımızı sahiden taşıyıp taşımadığımızı görmektir.

5. sahne - Cevapsızlığın içinde ayakta durmak

Belirsizlik boşluk değil, yaşamın gerçek zemini olabilir.

Birçok önemli kararı kesin sonuç bilmeden veririz. Evleniriz, çocuk büyütürüz, işe başlarız, ameliyat oluruz. Garanti yoktur. Yine de hareket ederiz.

Camus'nün insanı da böyledir. Son açıklamaya sahip değildir. Fakat bu eksiklik yüzünden donmaz. Cevap beklemeden, gördüğü kadarına sadık kalarak yaşar.

Bir arkadaşınıza Kolay Çıkışların Çekiciliği bölümünü anlatmanız gerekse şu görüntü yeter: Uzun bir belirsizlikten yorulan insan, ilk kesin cümleye can simidi gibi sarılıyor. Sonra şunu söyleyin: Rahatlatan cevap ile doğruluğu gösterilmiş cevap aynı şey değildir. Kolay Çıkışların Çekiciliği durağındaki ayrıntıların geri kalanı bu iki nokta arasındaki gerilimi açıklar. Fakat teselliye küçümsemek kadar onu kanıt sanmak da düşünceyi aceleyle kapatabilir. Buradaki soru hayatı küçültmez; kolay Çıkışların Çekiciliği düşüncesiyle otomatik cevapların arkasında hâlâ seçebileceğimiz payı arar.

07. DURAK - Aklın Ulaştığı Duvar

Akılda kalacak ad: HER ŞEYİ AÇIKLAMA İSTEĞİ

1. sahne - Harita neden yetmiyor?

Dünya hakkında çok şey bilmek, hayatın neden var olduğunu söylemeyebilir.

Harita size dağın yüksekliğini, yolun uzunluğunu ve havayı gösterir. Fakat o dağa neden çıkmanız gerektiğini söylemez.

Bilim nasıl sorusuna güçlü cevaplar verir. Camus'nün derdi bunu küçümsemek değildir. Onun sorusu başkadır: Bütün bilgiler birleşince kişisel ve son anlam kendiliğinden ortaya çıkar mı?

2. sahne - Tamir kitabı ve kalp kırıklığı

Doğru bilgi her tür soruyu çözmez.

Çamaşır makinesi bozulduğunda kılavuz işe yarar. Sevdiğiniz biri öldüğünde aynı tür kılavuz yoktur.

İnsan zihni her acıya açıklama arar. Açıklama bazen rahatlatır. Fakat nedenin bilinmesi kaybın anlamını tamamlamayabilir. Aklın duvarı burada görünür.

3. sahne - Akli çöpe atmak değil

Camus aklın sınırını göstermek ister; düşünmeyi bırakmayı değil.

Bir fener bütün ormanı aydınlatmaz. Bu yüzden feneri atmayız. Işığın ulaştığı yeri ve ulaşmadığı karanlığı birlikte görürüz.

Camus'nün dürüstlüğü böyle okunabilir. Bildiğimiz şeyi kullanırız. Bilmediğimiz yere sahte ışık çizmez, karanlık var diye de yürümekten vazgeçmeyiz.

4. sahne - Kesinlik bağımlılığı

Her konuda yüzde yüz emin olmak istemek hareketi durdurabilir.

İş değiştirmeden önce başarı garantisi, konuşmadan önce anlaşılma garantisi, sevmeden önce kaybetmeme garantisi isteriz. Böyle bir hayat mümkün değildir.

Aklın sınırını kabul etmek düşüncesizlik değil, ölçüdür. Yeterli gördüğümüz yerde adım atar, sonucu kontrol edemeyeceğimizi biliriz.

5. sahne - Duvarın önünde kalan alan

Açıklamanın bittiği yerde deneyim devam eder.

Müziğin neden uygulandığını inceleyebilirsiniz. Yine de şarkıyı dinlemek ayrı bir şeydir.

Camus için hayat da böyledir. Onu tamamen açıklayamamak, yaşayamamak anlamına gelmez. Duvarın önünde hâlâ geniş bir dünya vardır.

Aklın Ulaştığı Duvar durağının kısa şifresi: Aklın sınırını görmek akli çöpe atmak değil, ışığın bittiği yeri dürüstçe söylemektir. Bunu somutlaştıran sahne el feneriyle karanlık bir odaya giren kişi ışığın ulaşmadığı köşeyi de aydınlanmış sayıyor. Aklın Ulaştığı Duvar bölümünde aynı fikri beş ayrı örnekle yeniden anlatmaya gerek yok; bu görüntü düşüncenin yönünü gösterir. Sınır ise nettir: bilmediğini kabul etmek boş vermek değil, uydurma kesinlikten kaçınmaktır. Aklın Ulaştığı Duvar üzerine iyi bir okuma, etkileyici benzetmeyi gerçek insanların farklı koşullarıyla birlikte düşünür.

08. DURAK - Düşünürlerin Yaptığı Büyük Sıçrayış

Akılda kalacak ad: CAMUS'NÜN FELSEFİ KAÇIŞ ELEŞTİRİSİ

1. sahne - Uçurumun kenarında aynı başlangıç

Camus'nün tartıştığı düşünürler de dünyanın kolayca açıklanamadığını görür.

Bu düşünürler saf ve rahat iyimserler değildir. Akıl ile dünya arasındaki çatlağı, kaygıyı, ölümü ve insanın sınırını onlar da ciddiye alır. Camus onlarla tam bu noktada yan yana yürür.

Ayrılık daha sonra başlar. Camus'ye göre bazıları açıklamanın bittiği yerde durmak yerine, tam o karanlığı yeni bir kesinliğin kanıtına çevirir. Çatlak, aşkın bir dünyaya açılan kapı olur.

2. sahne - Aklın yenilgisini zafer sayan düşünür

Chestov, aklın duvara çarpmasını inanç için bir başlangıç olarak görür.

Camus bu cesareti anlar ama sonucu kabul etmez. Aklın her şeyi açıklayamaması, aklın karşısındaki her iddianın doğru olduğunu göstermez. Bilmediğimiz bir odanın boş olmadığını söyleyebiliriz; içinde ne bulunduğunu kesin biliyormuş gibi davranamayız.

Akılda kalacak etiket şudur: 'Karanlığı Tanrı'ya açılan kapı sayan düşünür.' Camus ise kapının önünde kalır ve göremediğini gördüğünü söylemez.

3. sahne - Paradoksa sarılan düşünür

Kierkegaard, aklın çözemediği paradoksu inanç sıçrayışıyla kucaklar.

Camus bu tavırda büyük bir tutkuyu ve kişisel dürüstlüğü görür. Yine de kendi ölçüsüne göre sıçrayış, saçmayı korumaz; onu kutsal bir anlamın içine alarak çözer. İnsan ile sessiz dünya arasındaki ip artık aynı gerginlikte kalmaz.

Burada amaç inançlı insanı küçümsemek değildir. Camus'nün kendi yöntemine sadık kalıp kalmadığını anlamaktır. O, kanıtlayamadığı teselli uğruna gördüğü çatlağı kapatmak istemez.

4. sahne - Özleri arayan düşünür

Husserl, bilincin dünyayı nasıl kurduğunu ve şeylerin özünü nasıl gördüğünü araştırır.

Camus, dikkatli betimlemenin gücünü önemser. Fakat ona göre düşünce, sonunda dünyayı çok geniş bir akıl düzeni içinde yeniden birleştirse başlangıçtaki parçalanmayı geride bırakmış olur. Akıl önce sınırını kabul etmiş, sonra başka bir yoldan bütünlüğe dönmüştür.

Bu ağır tartışmanın gündelik karşılığı basittir: Haritamız çok ayrıntılı olabilir; yine de haritanın neden yolculuk etmemiz gerektiğini söylediğini sanmamalıyız.

5. sahne - Camus'nün itirazı kusursuz mu?

Eleştirdiği düşünürleri kendi sorusuna göre daralttığı söylenebilir.

Camus farklı ve karmaşık düşünce sistemlerini tek bir 'sıçrayış' hareketinde toplar. Bu güçlü bir anlatım sağlar, fakat ayrıntıları düzleştirebilir. İnançlı bir okur, kendi inancının korkudan kaçış değil yaşanmış bir ilişki olduğunu söyleyebilir.

Yine de Camus'nün sorusu kalır: Bir düşünce bizi rahatlattığı için mi doğru, yoksa doğruluğunu gösterebildiğimiz için mi? Rahatlık ile kanıt arasındaki farkı korumak onun en keskin uyarısıdır.

Düşünürlerin Yaptığı Büyük Sıçrayış bölümünde Camus büyük bir cevap vermekten çok bakışımızı değiştirir. Sisli bir uçurumun kıyısında aynı manzaraya bakan insanlar farklı köprüler kuruyor. Bu küçük sahne Camus karanlığı yeni bir kesinliğin kanıtına çevirmeyi düşünsel sıçrayış sayar düşüncesini görünür yapar. Fakat onun eleştirisi güçlüdür fakat inancın her biçimini tek bir kaçış hareketine indirgeyebilir. Bölümü akılda tutmanın en iyi yolu, parlak cümleleri çoğaltmak değil; düşünürlerin Yaptığı Büyük Sıçrayış ayrımını ertesi gün kendi hayatımızda fark etmektir.

09. DURAK - Gerilimi Bozmadan Yaşamak

Akılda kalacak ad: İKİ UCUN ARASINDA

1. sahne - İp kopmasın

Saçma, insanın sorusu ile dünyanın sessizliği birlikte kaldığı sürece yaşar.

Bir halatı iki kişi karşılıklı çekiyor. Biri bırakırsa gerilim biter. Camus'nün düşüncesinde insanın anlam isteği bir uçta, dünyanın sessizliği öteki uçtadır.

İnsan kendini yok ederse soru biter. Dünyaya uydurma bir cevap yüklerse sessizlik biter. Camus iki kolay yolu da reddeder. Halatı bırakmadan yaşamak ister.

2. sahne - Çözülmeyen meseleyle kahvaltı

Her sorun çözülmek için değil, taşınmak için karşımıza çıkabilir.

Bazı kayıpların telafisi yoktur. Bazı soruların son cevabı gelmez. Buna rağmen kahvaltı hazırlanır, pencere açılır, biri aranır.

Bu davranış küçük görünür. Camus için büyük bir direnç taşır. Hayatın açıklanmamasına rağmen hayatla temas sürer. İnsan "Anlamını çözemedim ama buradayım" der.

3. sahne - Düğümü kesmek yerine taşımak

Sabır, pasif beklemek değil; gerçeği değiştirmeden onunla hareket etmektir.

Şöyle bir örnek düşünün. Ailede yıllardır çözülmemeyen bir mesele var. Herkesin haklı ve haksız yanları birbirine karışmış. Bir sabah mucizevi çözüm gelmiyor.

Yine de siz aynı hatayı tekrarlamamayı seçebilirsiniz. Camus'nün başkaldırısı biraz böyledir. Evreni düzeltme gücü yoktur; kendi duruşunu seçme gücü vardır.

4. sahne - Ne iyimserlik ne karamsarlık

Camus'nün berraklığı, "Her şey güzel olacak" da demez, "Her şey boş" da.

İyimserlik bazen acıyı görmez. Karamsarlık ise güzelliği. Camus iki gözü de açık tutmaya çalışır.

Dünya adaletsiz olabilir. Aynı dünyada bir insan diğerinin elini tutabilir. Ölüm kesindir. Aynı nedenle bu akşamın ışığı eşsizdir. Gerçeğin iki yanını birlikte taşımak, tek cümlelik rahatlıktan daha zordur ama daha canlıdır.

5. sahne - Cevap yerine duruş

Camus sonunda bir açıklama değil, bir yaşama biçimi önerir.

“Hayatın anlamı şudur” diye bir cümle kurmaz. Bunun yerine şunu sorar: Cevap olmadan nasıl duracaksın?

Gözün açık olacak. Kaçmayacaksın. Elinden gelen hayatı ertelemeyeceksin. Bu bir formül değildir. Her sabah yeniden kurulması gereken bir duruştur.

Bu durağı tek görüntüyle hatırlayın: Cevabı bulunmayan bir sorun masada duruyor ve hayat yine de akşam yemeğini hazırlamayı istiyor. Camus'nün burada büyüttüğü fikir şudur: saçmayı korumak soru ile sessiz dünya arasındaki ipi kesmeden yaşamaktır. Bunu hayat kuralına çevirmeden önce sınırı da koyalım: gerilimi taşımak acıyı yalnız çekmek veya yardım istememek demek değildir. Böylece bölümün özü, aynı düşüncüyü başka kelimelerle tekrarlamak yerine Gerilimi Bozmadan Yaşamak durağına özgü bir görüntü, bir fikir ve bir uyarıda kalır.

10. DURAK - Gözleri Açık Tutmak

Akılda kalacak ad: BERRAKLIK

1. sahne - Sis dağılınca

Berraklık her şeyi çözmek değil, neyi bilmediğini de görebilmektir.

Yoğun siste araba kullanırken hızınızı azaltırsınız. Yolun tamamını görmezsiniz ama gördüğünüz mesafeyi ciddiye alırsınız.

Camus'nün berrak insanı da böyledir. Evrenin büyük haritası elinde değildir. Yine de önündeki insanı, yaptığı seçimi ve zamanın sınırlılığını görür. Bilmediğini uydurmaz.

2. sahne - Kendimize söylediğimiz küçük yalanlar

Hayatı bazen büyük fikirlerden çok günlük bahaneler bulandırır.

“Bir gün ararım.” “Vaktim olunca yaşarım.” “Ben böyleyim, değişemem.” Bu cümleler rahat koltuk gibidir. Oturması kolay, kalkması zordur.

Berraklık acımasız öz eleştiri değildir. Cümleyi olduğu gibi duymaktır. Gerçekten vaktim mi yok, yoksa korkuyor muyum? Değişemiyor muyum, yoksa bedel ödemek istemiyor muyum?

3. sahne - Güneşe bakmak

Açık göz yalnız karanlığı değil, güzelliği de daha keskin görür.

Camus'nün dünyasında güneş önemlidir. Deniz, taş, sıcaklık ve beden önemlidir. Çünkü insan yalnız düşünen bir baş değildir.

Bir yaz akşamında teninize değen hava, büyük bir açıklama sunmaz. Yine de gerçektir. Berrak yaşamak, bu küçük gerçeği gelecekteki ödüle çevirmeden sevebilmektir.

4. sahne - Fazla düşünmekle karıştırmamak

Berraklık, her an kendini sorgulayıp hayatı felç etmek değildir.

Bir yemeğin tadını çıkarırken lokmanın anlamını çözmek zorunda değilsiniz. Sevdiğiniz insanla gülerken evrenin sessizliğini hatırlamanız gerekmez.

Camus'nün bilinç dediği şey, keyfi bozacak bir alarm değildir. Arka plandaki açıklıktır: Bunun geçici olduğunu biliyorum ve tam da bu yüzden buradayım.

5. sahne - Görülen hayat geri alınamaz

Bir kez göz açıldığında eski otomatik rahatlık tam dönmeyebilir.

Bu kötü haber gibi gelebilir. Fakat olgunlaşmanın bir yanı da budur. Çocuklukta sonsuz sandığımız şeylerin sınırlı olduğunu öğreniriz.

Berraklık bize sonsuzluk vermez. Karşılığında bugünü verir. Elimizdeki alışveriş budur.

Gözleri Açık Tutmak durağının gündelik karşılığı açık: Kötü haberi almış biri hastaneden çıkar ve sokaktaki renkleri ilk kez görüyormuş gibi seçiyor. Bu sahnede berraklık dünya değiştiği için değil, insan artık bakışını kaçırmadığı için doğar. Gözleri Açık Tutmak düşüncesinin güçlü yanı, kolay cevabı hemen kabul etmemesidir. Fakat açık gözlülük her an sert olmak değil, korku kadar sevinci de olduğu gibi görebilmektir. Bölümden alınacak şey sert bir slogan değil; gördüğümüz gerçeği süslemeden kabul edip bugünkü hareketimizi gözleri Açık Tutmak fikrini unutmadan seçmektir.

11. DURAK - Başını Eğmemek

Akılda kalacak ad: BAŞKALDIRI

1. sahne - Sessiz bir hayır

Başkaldırı her zaman meydanda bağırarak değildir.

Camus'nün başkaldırısı önce içeride başlar. Dünya “Sana açıklama borçlu değilim” der. İnsan “Yine de yaşayacağım” diye cevap verir.

Bu cevap gürültülü değildir. Sabah kalkmak, işini yapmak, birini sevmek, haksızlığa itiraz etmek biçiminde görünür. Yaşamın kırılğanlığını bilerek yaşama tarafında durmaktır.

2. sahne - Kayayı yeniden tutmak

Aynı işi tekrar etmek bazen teslimiyet değil, kendi kararını yenilemektir.

Bulaşık yine birikir. Ev yine dağılır. Çocukla aynı konu yeniden konuşulur. İnsan bazen “Bu hiç bitmeyecek” der.

Camus burada tuhaf bir alan açar. Bitmemesi, yaptığınız hareketi değersiz kılmaz. Birine bugün bakmak, yarın yine bakım gerekecek diye boş olmaz. Değer sonsuza kadar sürmekten değil, şimdi yapılmış olmaktan gelebilir.

3. sahne - Hastalığa karşı küçük düzen

Kontrol edemediğimiz şeyin yanında kontrol edebildiğimiz bir hareket kalabilir.

Şöyle bir temsili hikâye düşünün. Uzun tedavi gören biri her sabah yatağını kendi topluyor. Hastalığı bu hareketle yenmiyor. Fakat odasında hâlâ bir karar alanı olduğunu hissediyor.

Başkaldırı budur: Her şeyi kontrol ettiğini sanmak değil, hiçbir şeyi yapamayacağı yalanını reddetmek.

4. sahne - Öfke tek başına yetmez

Camus'nün başkaldırısı kör yıkım değil, uyanık bir ısrardır.

Başkaldırı kelimesi sert gelebilir. Oysa Camus için yalnız yumruğu masaya vurmak değildir. Öfke insanı kısa süre ayağa kaldırabilir; sonra nereye gideceğini bilmezse yakar.

Uyanık ısrar daha uzun solukludur. Ne ile karşı karşıya olduğunu bilir. Gücünün sınırını bilir. Yine de geri çekilmez.

5. sahne - Bugünün payı

Kozmik zafer yoksa küçük iyilik gereksiz olmaz.

Dünyadaki bütün adaletsizliği bitiremeyebilirsiniz. Fakat karşınızdaki insana haksız davranmamayı seçebilirsiniz.

Bu seçim evrenin sessizliğini çözmez. Zaten amacı o değildir. Başkaldırı, büyük cevabın yokluğunda küçük sorumluluğu ciddiye almaktır.

Akılda kalacak bağ şudur: Başkaldırı kesin zafer sözü değil, teslim olmadan sürdürülen bugünkü harekettir. Rüzgâr yüzüne vururken yokuşu çıkan biri, yolun biteceğine dair garanti olmadan adım atıyor. Bu görüntü fikri uzun bir tanımdan daha iyi taşır ve başını Eğmemek başlığını somutlaştırır. Yine de ısrarı gururla karıştırmamak gerekir; yükü paylaşmak da yaşamdan yana bir harekettir. Başını Eğmemek bölümünde Camus'ü anlamak, bütün yükleri tek başına taşımak veya her koşula razı olmak değil; değiştirilebilen ile değiştirilemeyeni dürüstçe ayırmaktır.

12. DURAK - Garanti Olmadan Özgürlük

Akılda kalacak ad: SINIRLARIN İÇİNDE SEÇMEK

1. sahne - Hazır senaryo yırtılınca

Hayatın önceden yazılmış amacı yoksa insanın seçimi daha görünür olur.

Bir tiyatrodaki size rol verilmiş ama metin verilmemiş olsun. İlk anda korkarsınız. Sonra sahnede ne söyleyeceğinizin size kaldığını fark edersiniz.

Camus'nün özgürlüğü sınırsız güç değildir. Nerede doğduğumuzu, bedenimizi ve ölümü seçmeyiz. Fakat bu sınırlar içinde nasıl karşılık vereceğimiz konusunda bir alan açılır.

2. sahne - Ne olmalıyım?

Başkasının hazır ölçüsü çekildiğinde insan kendi yaşamının sorumluluğuyla karşılaşır.

İyi ev, iyi iş, iyi aile... Toplumun ölçüleri yol gösterir. Fakat insan bazen hepsini yerine getirip yine de kendi hayatına uzaktan bakar.

Camus, herkese işini bırak demiyor. Yalnız şunu soruyor: Bu hayatı gerçekten seçiyor musun, yoksa yalnız devraldığın senaryoyu mu oynuyorsun?

3. sahne - Menüsü olmayan lokanta

Sınırsız seçenek ilk anda huzur değil, baş dönmesi yaratır.

Düşünün ki lokantaya girdiniz ve menü yok. "İstediğiniz her şeyi yapabiliriz" diyorlar. Bu cümle özgürleştirici olduğu kadar yorucudur.

İnsan çoğu zaman kural ister. Camus kuralı tamamen silmez; gökten inen son gerekçenin olmadığını söyler. Seçimin ağırlığı bu yüzden omzumuza gelir.

4. sahne - Özgürlük, canının istediğini yapmak mı?

Başkalarının hayatı da gerçektir; seçim sonuç taşır.

Camus'nün bu erken kitabında özgürlük coşkulu anlatılır. Fakat onu bencillik izni gibi okumak yanlış olur. İnsan yalnız değildir.

Bir seçimin başkasına verdiği zarar, "Hayatın hazır anlamı yok" diyerek yok edilemez. Hazır kuralın eksikliği sorumluluğu azaltmak yerine artırabilir.

5. sahne - Küçük seçimlerin genişliği

Özgürlük bazen şehir değiştirmek değil, aynı odada başka türlü davranmaktır.

Söz kesmemek. Özür dilemek. Uzun zamandır ertelenen yürüyüşe çıkmak. Sevmediğiniz bir alışkanlığa hayır demek.

Bunlar destan değildir. Fakat seçilmiş hayat, çoğunlukla böyle küçük hareketlerde kurulur. Camus'nün özgürlüğü uzak bir ödül değil, bugünkü paydır.

Garanti Olmadan Özgürlük bölümünün özü tek soruda toplanabilir: Kesin bir güvence yokken nasıl davranacağız? Önünde birkaç yol bulunan insan, hiçbir tabelanın kusursuz geleceği göstermediğini fark ediyor. Camus'nün cevabının yönü sonsuz plan kaybolunca bugünkü seçim hafiflemes, tersine gerçek ağırlığını kazanır. Ancak özgürlük başkasını araç yapmak veya sonuçların sorumluluğundan kaçmak değildir. Berraklık, insanın sınırını ve başkasına duyduğu ihtiyacı inkâr etmez; garanti Olmadan Özgürlük düşüncesinde sahte kesinlikle gerçek yardım arasındaki farkı korur.

13. DURAK - Daha Çok Yaşamak

Akılda kalacak ad: TUTKU VE YOĞUNLUK

1. sahne - Uzunluk mu, canlılık mı?

Camus hayatın değerini yalnız kaç yıl sürdüğüyle ölçmez.

Bazı günler vardır, içine bir hafta sığar. Bazı aylar ise tek renk geçer. Camus'nün tutkusu, sürekli heyecan peşinde koşmak değildir.

Yaşanan ana daha fazla katılmaktır. Görmek, duymak, seçmek, yanılmak ve yeniden denemek. Hayatı gelecekte açıklanacak bir taslak değil, şu anda yazılan metin saymaktır.

2. sahne - Biriktirilen deneyimler

Hazır anlam yoksa insan mümkün olduğunca çok yüzüyle hayata dokunmak ister.

Yeni bir şehre gitmek, başka bir insanı dinlemek, eline hiç almadığın bir aleti öğrenmek... Deneyim sayısı tek başına erdem değildir. Fakat Camus, yaşamı daraltan korkuya karşı genişliği sever.

Buradaki "çok", yalnız nicelik değildir. Aynı sokağa yüzüncü kez bakıp yeni ayrıntı görmek de hayatı çoğaltır.

3. sahne - Lokmanın tadını almak

Yoğun yaşamak büyük macera gerektirmez.

Düşünün ki akşam sofradasınız. Eliniz yine telefona gidiyor. Sonra bırakıyorsunuz. Karşınızdaki kişinin yüzündeki yorgunluğu ilk kez ediyorsunuz.

O an dünyayı çözmediniz. Yalnız orada bulundunuz. Camus'nün tutku dediği şey, çoğu zaman bu kadar yalındır: Hayat geçerken başka yerde olmamak.

4. sahne - Tükenene kadar koşmak değil

Yoğunluk, bedeni ve ruhu yok sayan bir performans yarışı değildir.

“Her anı değerlendirdir” sözü bazen yeni bir baskıya dönüşür. Daha çok gezi, daha çok iş, daha çok eğlence... Sonunda insan yine otomatikleşir.

Camus'nün çağırısı takvim doldurmak değil, uyanık olmaktır. Dinlenmek de tam yaşanan bir eylem olabilir. Sessizlik de deneyimdir.

5. sahne - Hayata evet demenin biçimi

Sonuç garantisi olmadan yapılan hareket, yaşamın kendi değerini kabul eder.

Bir ağaç dikersiniz; gölgesinde oturamayabilirsiniz. Bir çocuğa bir şey öğretirsiniz; yıllar sonra ne yapacağını bilemezsiniz.

Yine de yaparsınız. Çünkü değeri yalnız sonuçta değil, eylemin kendisindedir. Tutku, geleceği satın almak değil, bugünü esirgememektir.

Daha Çok Yaşamak durağındaki sahneyi zihninizde dondurun: Aynı hafta içinde dostla konuşmak, denize girmek, bir işi bitirmek ve sessizce dinlenmek mümkün oluyor. Dışarıdaki dünya aynı kalırken insanın bakışı değişir. Bunun nedeni Camus yaşamın değerini tek bir yüce sonuca değil, uyanık deneyimin yoğunluğuna bağlar. Bölümün yanlış okunmaması için şu cümle yanına yazılmalıdır: Çok yaşamak durmadan tüketmek değil, bulunduğu ana dikkat ve ölçü getirmektir. Böylece Daha Çok Yaşamak durağında Camus'nün fikri ne karanlık bir öğüde ne de kolay bir iyimserliğe dönüşür.

İKİNCİ KAPI - SAÇMA İNSAN

Camus şimdi tanım vermeyi bırakıp yaşayan tiplere bakar. Hiç durmadan âşık olan adam, birkaç saatte bir başka ömür yaşayan oyuncu ve sonuç kesin değilken dünyaya karışan eylem insanı kusursuz ahlak örnekleri değildir. Her biri, sonsuzluk garantisi olmadan yaşamının bir yüzünü büyütür. Bugünkü okur bu örneklerin sınırlarını da görecektir: başkasını kullanmak özgürlük değildir; hareket etmek de her zaman haklı olmak anlamına gelmez.

14. DURAK - Hiç Durmadan Âşık Olan Adam

Akılda kalacak ad: DON JUAN ÖRNEĞİ

1. sahne - Camus neden bir çapkını anlatıyor?

Bu kişi ahlak örneği değil, tek sonsuz aşk yerine çok sayıda deneyimi seçen bir simgedir.

Kitaptaki meşhur âşık, bir ilişkide sonsuzluk aramaz. Her karşılaşmayı kendi zamanı içinde yaşar. Camus onu kusursuz insan diye sunmaz.

Onun ilgisini çeken şey, bu adamın “bir gün tamamlanacağım” diye beklememesidir. Hayatı tek büyük sona bağlamak yerine anların çokluğunda yaşar.

2. sahne - Bir insan mı, bir işaret mi?

Edebî örnekleri gerçek hayata doğrudan kopyalamak tehlikelidir.

Gerçek ilişkilerde dürüstlük, rıza ve sorumluluk vardır. Başkasını kullanmak “özgürlük” değildir.

Camus’nün örneğini davranış tavsiyesi gibi değil, büyüteç gibi kullanmalıyız. Büyüteç şunu gösterir: Bir deneyimi sonsuza kadar sürmeyeceği için değersiz saymak zorunda mıyız?

3. sahne - Yaz aşkının hatırası

Biten şey sahte olmak zorunda değildir.

Şöyle bir örnek düşünün. Yıllar önce kısa süren bir dostluk size önemli bir cesaret verdi. Sonra yollar ayrıldı. O bağ sonsuza dek sürmedi.

Bu, yaşananın boş olduğu anlamına gelir mi? Camus hayır der. Süreklilik değer için tek ölçü değildir. Geçici olan da gerçek olabilir.

4. sahne - Çoklukta saklanan kaçış

Sürekli yeni deneyim aramak da kendinden kaçmanın yolu olabilir.

Bir ilişki derinleşmeden diğerine geçmek, sessizlik gelmeden yeni gürültü bulmak... Çokluk her zaman canlılık değildir.

Camus’nün örneği bu riski yeterince konuşmaz. Bugün okurken biz ekleyebiliriz: Deneyimin sayısı kadar, ona ne kadar dürüst katıldığımız da önemlidir.

5. sahne - Bu bölümden kalan

Sonsuzluk sözü vermeden bir anı ciddiye almak mümkündür.

Bir akşam yemeği bitecek diye anlamsız değildir. Bir dostluk değişecek diye yaşanmamış sayılmaz.

Hiç durmadan âşık olan adamın hikâyesi bize bunu düşündürür. Geçicilik değeri yok etmez; bazen değerın şeklini belirler.

Bir arkadaşınıza Hiç Durmadan Âşık Olan Adam bölümünü anlatmanız gerekse şu görüntü yeter: Bir adam her yeni yakınlaşmada hayatın bütün kapılarının yeniden açıldığını sanıyor. Sonra şunu söyleyin: Don Juan örneği sonsuz aşk vaadi yerine sonlu karşılaşmaların çoğulluğunu büyütür. Hiç Durmadan Âşık Olan Adam durağındaki ayrıntıların geri kalanı bu iki nokta arasındaki gerilimi açıklar. Fakat başkasını yalnız

kendi deneyiminin sahnesi yapmak özgürlük değil, sorumsuzluktur. Buradaki soru hayatı küçültmez; hiç Durmadan Âşık Olan Adam düşüncesiyle otomatik cevapların arkasında hâlâ seçebileceğimiz payı arar.

15. DURAK - Sahnede Yüz Hayat

Akılda kalacak ad: OYUNCU ÖRNEĞİ

1. sahne - Perde açılıyor

Oyuncu birkaç saat içinde bir insanın bütün ömrünü yaşar.

Sahne karanlık. Işık yanıyor. Bir insan birazdan kral, dilenci ya da âşık olacak. İki saat sonra perde kapanacak.

Camus oyuncuyu bu yüzden sever. Rolün geçici olduğunu bilir ama oynarken yarım kalmaz. Hayatın da bir sonu vardır. Bu bilgi, rolü cansız oynamak için bahane değildir.

2. sahne - Rol ile kişi arasındaki çizgi

İnsan günlük hayatta da farklı yüzler taşır.

Evde ebeveyn, işte yönetici, arkadaşının yanında eski çocukluk hâli... Bunların hangisi gerçek sizsiniz?

Belki de hepsi. Camus'nün oyuncusu kimliğin tek, taş gibi bir şey olmadığını düşündürür. İnsan farklı durumlarda farklı yüzlerini yaşar ve hiçbiri sonsuz değildir.

3. sahne - Son temsil

Oyuncu her gece oyunun biteceğini bilerek sahneye çıkar.

Düşünün ki bir tiyatro topluluğu son kez oyun oynuyor. Dekor ertesi gün sökülecek. Oyuncular bu yüzden daha az mı emek verir? Çoğu zaman tam tersi olur.

Bitiş bilgisi dikkati artırır. Camus'nün bütün kitabında bu terslik vardır: Ölüm hayatı değersizleştirmek yerine daha yoğun kılabilir.

4. sahne - Gösterişle karıştırmamak

Rol yapmak her zaman sahte olmak değildir.

Bir çocuğu sakinleştirirken kendi korkunuzu gizleyebilirsiniz. Bu sahtekârlık değil, o an üstlendiğiniz sorumluluktur.

Oyuncu örneği bize insanın biçim verebilme gücünü gösterir. Fakat sürekli başkasının alkışı için yaşamak, kendi hayatından uzaklaştırabilir. Perde ile seyirci arasındaki denge önemlidir.

5. sahne - Kendi sahnemiz

Metin eksik olsa da bugün oynanacak sahne bizden bir hareket ister.

Bugün hangi roldesiniz? Bakım veren, çalışan, yalnız yaşayan, yeniden başlayan biri mi?

Rol sonsuza kadar sürmeyecek. Yine de onu nasıl oynadığınız size ait. Camus'nün oyuncusu, geçicilik ile ciddiyetin birbirine düşman olmadığını gösterir.

Sahnede Yüz Hayat durağının kısa şifresi: Sahne kısa sürede çok sayıda kaderi bedende yaşamanın büyütülmüş resmidir. Bunu somutlaştıran sahne oyuncu akşam kral, ertesi gün dilenci oluyor ve perde kapanınca iki hayat da bitiyor. Sahnede Yüz Hayat bölümünde aynı fikri beş ayrı örnekle yeniden anlatmaya gerek yok; bu görüntü düşüncenin yönünü gösterir. Sınır ise nettir: rol zenginliği insanın kendi yüzünü ve başkasının emeğini unutturursa yeni bir maske olur. Sahnede Yüz Hayat üzerine iyi bir okuma, etkileyici benzetmeyi gerçek insanların farklı koşullarıyla birlikte düşünür.

16. DURAK - Dünyaya Karışan İnsan

Akılda kalacak ad: EYLEM VE FETİH ÖRNEĞİ

1. sahne - Kolları sıvamak

Bazı insanlar düşünceyi hareketin içinde sınır.

Camus'nün eylem insanı dünyayı bütünüyle düzeltereğine inanmaz. Yine de kenarda durmaz.

Bir selden sonra çamur temizleyen gönüllüyü düşünün. Ertesi yıl başka bir felaket olabilir. Bu ihtimal bugünkü yardımı anlamsız yapmaz. Eylem, sonsuz başarı garantisi olmadan yapılır.

2. sahne - Fetih sözü neden rahatsız eder?

Kitabın dönemindeki kelimeleri bugün aynı rahatlıkla kullanamayız.

Camus "fatih" tipinden söz ederken dünyaya karışan, sınırlarını deneyen kişiyi düşünür. Bugün fetih sözü savaş ve sömürgeyi de çağırır.

Bu yüzden örneği olduğu gibi yüceltmeyiz. İçindeki canlı parçayı alırız: İnsan sonuç kesin değilken de sorumluluk üstlenebilir.

3. sahne - Mahalledeki kırık bank

Büyük tarih kadar küçük çevre de eylem alanıdır.

Düşünün ki parkın bankı aylardır kırık. Herkes belediyeye kızıyor. Bir kişi dilekçe topluyor, komşuları bir araya getiriyor ve takip ediyor.

Dünya kurtulmadı. Fakat bir yer değişti. Camus'nün eyleminde değer bazen tam buradadır: Yapılan şeyin sınırlı olduğunu bilerek yapmak.

4. sahne - Sonuç bağımlılığı

Yalnız kazanırsak hareket etmeye değer dersek çoğu iyi işe hiç başlamayız.

Adalet mücadelesi uzun sürer. Bir hastaya bakım vermek hastalığı her zaman yenmez. Çocuk yetiştirmek istediğimiz sonucu garanti etmez.

Eylemi yalnız zaferle ölçmek, hayatın büyük bölümünü başarısız sayar. Camus çabayı sonucu kadar ciddiye alır.

5. sahne - Hareketin sınırı

Eylem insanı da durmayı, düşünmeyi ve başkasının sesini duymayı öğrenmelidir.

Sürekli yapmak, bazen görmemek için kullanılan bir perde olabilir. İyi niyetli kişi kendi gücüne sarhoş olabilir.

Uyanık eylem hem cesur hem sınırlıdır. “Her şeyi ben çözerim” demez. “Hiçbir şey yapamam” da demez. İkisinin arasındaki dar ama gerçek yolda yürür.

Dünyaya Karışan İnsan bölümünde Camus büyük bir cevap vermekten çok bakışımızı değiştirir. Sonucu kesin olmayan bir mahalle işi için birkaç kişi sandalye taşıyıp kapı kapı dolaşılıyor. Bu küçük sahne eylem insanı sonsuz başarı garantisi olmadan ortak dünyaya elini uzatır düşüncesini görünür yapar. Fakat hareketin kendisi onu haklı yapmaz; araçlar, başkalarının hayatı ve sınırlar hesaba katılmalıdır. Bölümü akılda tutmanın en iyi yolu, parlak cümleleri çoğaltmak değil; dünyaya Karışan İnsan ayrımını ertesi gün kendi hayatımızda fark etmektir.

ÜÇÜNCÜ KAPI - SAÇMA YARATIM

İnsan yalnız yaşamakla kalmaz; yaşadığını anlatır, çizer, oynar ve biçime sokar. Roman gerçek hayattan daha düzenli bir dünya kurabilir, fakat Camus sanatın gizli bir din veya ölümsüzlük makinesi olmasını istemez. Sanatçı açıklayamadığı dünyayı kopyalamaz; onunla konuşan sınırlı bir eser yapar. Dostoyevski'nin kahramanları bu düşüncüyü uç noktada sınavacak, geçici eser fikri de yaratmanın neden yine de değerli olduğunu gösterecek.

17. DURAK - Yapan ve Anlatan İnsan

Akılda kalacak ad: **SANAT VE YARATMA**

1. sahne - Boş kâğıdın önünde

Yaratmak dünyayı açıklamak değil, ona bir biçim vermektir.

Bir ressam boş tuvale bakıyor. Evrenin sırrını çözmeyecek. Yine de ilk çizgiyi çekiyor.

Camus için sanat böyle bir harekettir. Dünya dağınık, insanın zamanı sınırlıdır. Sanatçı bu dağınıklığın içinden bir şekil çıkarır. Şeklin sonsuza kadar kalması gerekmez.

2. sahne - Neden hikâye anlatıyoruz?

Yaşanan şeyleri yan yana getirip bir düzen kurmak isteriz.

Gerçek hayatta olaylar yarım kalır. Kötü kişi ceza almayabilir. İyi niyet sonuç vermeyebilir. Roman ise başlangıç, dönüş ve son kurar.

Bu düzen gerçeğin kopyası değildir. İnsanın dünyayla konuşma biçimidir. Camus, sanatın kaçış değil, açık gözle kurulmuş ikinci bir dünya olabileceğini düşünür.

3. sahne - Mutfaktaki yaratıcı hareket

Yaratmak yalnız sanatçılara ait değildir.

Düşünün ki evde kalanlarla yeni bir yemek yapıyorsunuz. Eski bir dolabı onarıyor, torunuza masal uyduruyor, küçük bahçenizi düzenliyorsunuz.

Bunlar büyük eser değildir. Yine de aynı insan hareketini taşır: Verileni olduğu gibi bırakmamak, ona bir biçim katmak. Saçma karşısında yaratmak, “Buradaydım ve elimden bu geldi” demektir.

4. sahne - Eser bizi kurtarır mı?

Sanat ölümün ve belirsizliğin üstünü tamamen örtemez.

Bir kitap yazmak yazarı ölümsüz yapmaz. Adı kalsa bile yaşayan kişi geri gelmez. Camus bu tür rahatlatıcı sözlerle mesafelidir.

Sanatın değeri kurtuluş garantisinde değildir. Yapıldığı anda dünyaya eklenen dikkat, biçim ve paylaşımda olabilir.

5. sahne - Bitirmek ve bırakmak

Yaratıcı kişi eserinin de sınırlı olduğunu kabul eder.

Mükemmel cümle gelmeyebilir. Resim planlandığı gibi olmayabilir. Bir noktada elinizi çekersiniz.

Bu bırakış yenilgi değildir. Hayat gibi eser de tamamlanmamışlık taşır. Camus'nün sanatçısı, kusursuz sonsuzluk yerine bitmiş ama canlı bir iş bırakır.

Bu durağı tek görüntüyle hatırlayın: Bir kadın akşam masasındaki dağınık günü birkaç sayfalık hikâyeye dönüştürüyor. Camus'nün burada büyüttüğü fikir şudur: yaratmak dünyayı açıklayıp kapatmak değil, onun parçalarına geçici bir biçim vermektir. Bunu hayat kuralına çevirmeden önce sınırı da koyalım: sanat hayatın yerine geçen bir sığınak veya sanatçıya ayrıcalık sağlayan bir taç olmamalıdır. Böylece bölümün özü, aynı düşünceyi başka kelimelerle tekrarlamak yerine Yapan ve Anlatan İnsan durağına özgü bir görüntü, bir fikir ve bir uyarıda kalır.

18. DURAK - Özgürlüğünü Ölümle Kanıtlamak İsteyen Kahraman

Akılda kalacak ad: DOSTOYEVSKI'NİN KİRİLOV'U

1. sahne - Roman neden düşünceden daha canlıdır?

Bir fikir, bir insanın korkusuna ve kararına girince gerçek ağırlığı görünür.

Dostoyevski'nin Ecinniler romanındaki Kirilov, bir felsefe kitabının kuru örneği değildir. Korkar, düşünür, başkalarıyla konuşur ve kendi sonucunun yükünü taşır. Camus bu nedenle romana döner: Soyut bir düşüncenin insan hayatında ne yaptığını orada görebilir.

İsmi unutulursa şu tanım yeter: 'Özgürlüğünü ölümle kanıtlamak isteyen roman kahramanı.'

2. sahne - Kahramanın tehlikeli hesabı

Kirilov, insanın en büyük özgürlüğünü kendi yaşamı üzerinde son söz sahibi olmakta arar.

Onun akıl yürütmesi Camus'nün vardığı yere benzemez. Ölüm korkusunu yenip insan iradesini mutlak göstermek ister. Kendi hareketinin başkalarını özgürleştireceğini düşünür. Böylece kişisel ölümünü insanlık için bir gösteriye dönüştürür.

Camus bu düşüncenin cesaret görüntüsüne kapılmaz. Çünkü bütün gelecek seçimleri ortadan kaldıran hareket, özgürlüğü göstermekle birlikte özgürlüğün yaşayacağı alanı da yok eder.

3. sahne - Camus neden bu sonucu reddeder?

Saçmayı canlı tutmak için soruyu soran insanın da hayatta kalması gerekir.

Camus'nün saçması iki kutup arasında doğar: anlam isteyen bilinç ve kesin cevap vermeyen dünya. İnsanın ortadan kalkması gerilimi çözmez; gerilimin taraflarından birini siler. Bu nedenle fiziksel ölüm ona göre saçmanın mantıksal sonucu değildir.

Asıl başkaldırı, kesin cevapsızlığın içinde yaşamaya devam etmek, yeni bir sabaha ve yeni bir seçime yer bırakmaktır.

4. sahne - Yazarın kendisi nereye gider?

Dostoyevski saçma soruyu açar ama Camus'ye göre sonunda inanca yönelir.

Dostoyevski'nin romanları Tanrı, ölüm ve özgürlük sorularını büyük bir cesaretle sahneye çıkarır. Fakat Camus, yazarın son sözü olarak inanç ve ölümsüzlük umudunu gördüğünü düşünür. Böylece roman saçmanın kıyısına kadar gelir, sonra başka bir kıyıya geçer.

Bu, Dostoyevski'yi küçültmez. Camus onun sorusuna hayrandır; yalnız cevabını kendi düşünsel ölçüsüne uygun bulmaz.

5. sahne - Bu bölümü nasıl güvenli okumalıyız?

Roman kahramanının uç seçimi bir davranış önerisi değil, bir çıkmazın büyütülmüş resmidir.

Kirilov'u kahramanlaştırmak Camus'nün yönünü tersine çevirir. Bölümün asıl sorusu, özgürlük adına bütün özgürlük ihtimallerini kapatmanın çelişkisidir. Okurun çıkaracağı sonuç taklit değil, bu çelişkiyi görmektir.

Konu kişisel acıyla birleştğinde felsefi yorum yetmez. Başka bir insanın sesi, güvenli bir ortam ve profesyonel destek, düşüncenin kapattığı geleceği yeniden açabilir.

Özgürlüğünü Ölümle Kanıtlamak İsteyen Kahraman durağının gündelik karşılığı açık: Bir roman kahramanı son sözü söylemek için bütün gelecek sözlerini susturmayı düşünüyor. Bu sahnede Kirilov'un hesabı özgürlüğü gösterirken özgürlüğün yaşayacağı alanı yok eder. Özgürlüğünü Ölümle Kanıtlamak İsteyen Kahraman düşüncesinin güçlü yanı, kolay cevabı hemen kabul etmemesidir. Fakat bu uç düşünce bir davranış önerisi değil, kendi içindeki çelişkiyi gösteren tehlikeli bir kurgu aynasıdır. Bölümden alınacak şey sert bir slogan değil; gördüğümüz gerçeği süslemeden kabul edip bugünkü hareketimizi özgürlüğünü Ölümle Kanıtlamak İsteyen Kahraman fikrini unutmadan seçmektir.

19. DURAK - Kumdan Kale Yapan Sanatçı

Akılda kalacak ad: GEÇİCİ YARATIM

1. sahne - Eser de ölecekse neden yapalım?

Camus yaratmanın değerini sonsuza kalma garantisine bağlamaz.

Bir çocuk kıyıda kumdan kale yapar. Dalgaların geleceğini bilir. Bu bilgi ellerini durdurmaz; tam tersine yaptığı biçime daha dikkatli bakmasını sağlar. Camus'nün geçici eseri buna benzer.

Sanatçı hem kendi ömrünün hem de eserinin kırılğan olduğunu bilir. Yine de dünyanın dağınık parçalarına bir süreliğine biçim verir.

2. sahne - Sanat gizli bir ölümsüzlük planı mı?

Adın kalması ile yaşayan kişinin sonsuza kadar sürmesi aynı şey değildir.

Bir yazar yüzyıllar sonra okunabilir. Fakat bu, onun ölümü yenip yaşamaya devam ettiği anlamına gelmez. Camus sanatı ölümden kaçış bileti hâline getiren büyük sözlere mesafelidir.

Eserin değeri, yapıldığı ve paylaşıldığı anda açtığı deneyimde bulunabilir. Sonsuz olması gerekmeden gerçek olabilir.

3. sahne - Açıklamak yerine göstermek

Saçma sanat kesin ders vermekten çok hayatın çelişkisini görünür kılar.

İyi bir roman 'Hayatın anlamı şudur' diye sonuç cümlesi vermek zorunda değildir. Bir insanı seçim anında gösterir; okur onun korkusunu ve imkânını hisseder. Düşünce, cevaba dönüşmeden ete kemiğe bürünür.

Camus'nün sevdiği yaratım, bilinmeyeni sahte bir düzenle kapatmaz. Bilinmeyenin çevresine dikkatli bir biçim çizer.

4. sahne - Mükemmellik beklerken yaşamı kaçırmak

Bitmeyen hazırlık, yaratmanın başka bir kaçış biçimi olabilir.

Bir insan yıllarca 'doğru zaman gelince yazacağım' diyebilir. Mükemmel cümleyi, kusursuz sessizliği ve eleştirilmeme garantisini bekler. Sonunda boş kâğıt temiz kalır ama hayat ilerler.

Geçici yaratım kusuru sever demek değildir. Kusursuzluk garantisi olmadan başlama cesaretini önemser.

5. sahne - Mutfakta, atölyede, bahçede

Yaratmak yalnız büyük sanatçıların yaptığı uzak bir hareket değildir.

Kalan malzemelerle yemek kurmak, kırık bir sandalyeyi onarmak, toruna bir hikâye anlatmak veya küçük bir bahçeyi düzenlemek de verilene biçim katmaktır. Bunların müzeye girmesi gerekmez.

Camus'nün düşüncesi gündelik hayatta şöyle çalışır: Sonucun geçici olduğunu bil, yine de elindeki maddeye dikkat ve biçim ver.

Akılda kalacak bağ şudur: Geçici olmak yapılan şeyin gerçekliğini veya dikkatini ortadan kaldırmaz. Çocuk dalganın geleceğini bildiği hâlde ıslak kuma yeni bir kule ekliyor. Bu görüntü fikri uzun bir tanımdan daha iyi taşır ve kumdan Kale Yapan Sanatçı başlığını somutlaştırır. Yine de kusursuzluk beklemek bazen yaratmaktan kaçmanın gösterişli bir yolu olabilir. Kumdan Kale Yapan Sanatçı bölümünde Camus'yü anlamak, bütün yükleri tek başına taşımak veya her koşula razı olmak değil; değiştirilebilen ile değiştirilemeyeni dürüstçe ayırmaktır.

DÖRDÜNCÜ KAPI - SİSİFOS'UN DAĞI

Uzun tartışma sonunda tek bir görüntüye dönüşür: Bir adam kayayı yukarı iter, kaya düşer, adam yeniden aşağı iner. Camus'nün asıl ilgilendiği an zirve değil, iniştir. Çünkü eller kayadan ayrıldığında bilinç geri döner. Sisifos cezasını bütünüyle görür; yine de taşla doğru yürür. Kaya hafiflemez, dağ kaybolmaz. Değişen, insanın kendi yazgısıyla kurduğu ilişkidir.

20. DURAK - Taşı İten Adamın Eski Hikâyesi

Akılda kalacak ad: SİSİFOS SÖYLENİ

1. sahne - Ceza başlıyor

Tanrılar Sisifos'u bitmeyen ve sonuçsuz bir işe mahkûm eder.

Eski Yunan anlatısında kurnaz bir kral vardır. Ölümü kandırmaya, düzeni aşmaya çalışır. Sonunda cezası ağır olur.

Büyük bir kayayı dağın tepesine çıkaracaktır. Kaya tam zirveye yaklaşınca aşağı yuvarlanır. Adam iner ve yeniden başlar. Sonsuza kadar.

2. sahne - Neden daha ağır bir ceza yok?

Sonuçsuz emek insanın umut damarına dokunur.

Ağır bir taşı bir kez itmek zordur. Fakat işin biteceğini bilerseniz dayanırsınız. Sisifos'un cezasındaki acı, bitişin olmamasıdır.

Her çaba silinir. Her zirve geçicidir. Ertesi gün aynı iş onu bekler. Tanrılar, insanın yaptığı işte bir sonuç görmek istediğini bilir.

3. sahne - Bizim kayalarımız

Efsane uzak görünür ama tekrar duygusu günlük hayatın içindedir.

Çamaşır yıkanır ve yeniden kirlenir. Ev temizlenir ve yeniden dağılır. Borç biter, başka masraf çıkar. Bir iş tamamlanır, yeni dosya gelir.

Elbette bunlar Sisifos'un cezasıyla aynı değildir. Benzetmenin gücü, bitmeyen tekrar hissini yakalamasıdır. Camus bu eski hikâyeyi modern insanın aynasına çevirir.

4. sahne - Taşın ağırlığı değişmiyor

Camus mucizeyle kayayı ortadan kaldırmaz.

Bu nokta önemlidir. Hikâyenin sonunda tanrılar acıyı cezayı kaldırmaz. Dağ düzelmez. Kaya hafiflemez.

Değişen şey adamın kendi durumunu görme biçimidir. Camus'nün çözümü dışarıdan gelen kurtuluş değil, içeride doğan bilinçtir.

5. sahne - Asıl sahne henüz gelmedi

Camus için en önemli an, taşın zirveye çıktığı an değildir.

Kaya aşağı yuvarlandı. Sisifos tepenin başında duruyor. Birazdan geri inecek.

Camus tam bu iniş anına bakar. Çünkü adam o sırada ne yaptığını bilir. Taş onu ezmiyor; düşüncesi kendine dönüyor. Kitabın bütün fikri, dağdan aşağı atılan bu birkaç adımda toplanacaktır.

Taşı İten Adamın Eski Hikâyesi bölümünün özü tek soruda toplanabilir: Kesin bir güvence yokken nasıl davranacağız? Bir adam bütün gücüyle kayayı iterken zirve son değil, yeni düşüşün başlangıcı oluyor. Camus'nün cevabının yönü eski ceza hikâyesi insan emeği ile tekrarın sert bir resmine dönüşür. Ancak her tekrarı kutsamak gerekmez; bazı düzenler değiştirilmeli, bazı yükler paylaşılmalıdır. Berraklık, insanın sınırını ve başkasına duyduğu ihtiyacı inkâr etmez; taşı İten Adamın Eski Hikâyesi düşüncesinde sahte kesinlikle gerçek yardım arasındaki farkı korur.

21. DURAK - Dağdan Aşağı İnerken

Akılda kalacak ad: BİLİNCİN DÖNÜŞÜ

1. sahne - Eller boş, zihin açık

İniş sırasında Sisifos kısa süre taşından ayrılır.

Yukarı çıkarken bütün bedeni kayaya bağlıdır. İter, terler, nefes alır. Düşünmeye yer kalmaz.

Kaya düşünce elleri boştur. Aşağı inerken cezasının tamamını görür. Bu bilgi acıyı artırabilir. Aynı zamanda onu kör bir işçiden bilinçli bir insana çevirir.

2. sahne - Mola anındaki gerçek

Biz de çoğu zaman işin içinde değil, durduğumuzda hayatımızı görürüz.

Yoğun bakım veren biri gün boyu koşar. Gece herkes uyuduğunda mutfakta tek başına oturur. O sessizlikte yorgunluğunun büyüklüğünü fark eder.

Camus'nün inişi böyle bir andır. Gerçek görünür. Kaçmak mümkündür; ama görmek aynı zamanda kendine dönmektir.

3. sahne - Bilmek cezayı ağırlaştırır mı?

Bilinç önce acı verir, sonra sahiplik alanı açar.

Bir işi sevmediğinizi fark etmeden yıllarca yapmak kolay görünebilir. Fark ettiğiniz gün daha zor gelir. Çünkü artık kendinize yalan söyleyemezsiniz.

Fakat aynı gün seçim ihtimali de doğar. Belki işi hemen bırakamazsınız. Yine de onun sizi bütününü tanımlamasına izin vermemeyi seçebilirsiniz.

4. sahne - Tanrıların elinden alınan şey

Sisifos cezasını seçmedi ama ona nasıl bakacağını sahiplenebilir.

Dış koşullar tanrılara aittir. Kaya, dağ ve tekrar onların cezasıdır. Fakat Sisifos'un bilinci onların malı değildir.

Camus'nün zafer dediği şey budur. Küçük, sessiz ve eksik bir zafer. Adam kaderini sevdiği için değil, onu açık gözle taşıdığı için efendi olur.

5. sahne - Her iniş yeni bir başlangıç

Taşa dönüş yenilgi gibi görünür; Camus onu seçilmiş harekete çevirir.

Sisifos aşağı indi. Kaya orada. Bir kez daha ellerini taşla koyuyor.

O anda hiçbir hayal kurmuyor. Bu kez kaya sonsuza kadar tepede kalacak demiyor. Yine de itiyor. Camus'nün başkaldırısı artık bir kavram değil, gözümüzün önündeki harekettir.

Dağdan Aşağı İnerken durağındaki sahneyi zihninizde dondurun: Kaya aşağı yuvarlanmış, eller boşalmış ve adam tek başına yamacı inmeye başlamış. Dışarıdaki dünya aynı kalırken insanın bakışı değişir. Bunun nedeni Camus'nün asıl bilinç anı emek sırasında değil, insan yazgısını bütünüyle gördüğü iniştedir. Bölümün yanlış okunmaması için şu cümle yanına yazılmalıdır: Bilinç acıyı sihirle silmez; yalnız insanın olan bitenle kurduğu ilişkiyi değiştirir. Böylece Dağdan Aşağı İnerken durağında Camus'nün fikri ne karanlık bir öğüde ne de kolay bir iyimserliğe dönüşür.

22. DURAK - Mutlu Sisifos Nasıl Olur?

Akılda kalacak ad: KİTABIN ŞAŞIRTICI SONU

1. sahne - Bu adam nasıl mutlu olabilir?

Camus'nün son sözü rahat mutluluk değil, sahiplenilmiş hayat duygusudur.

Sisifos'un işi ağırdır. Cezası bitmez. Onu gülümseyen bir reklam yüzü gibi düşünmek yanlış olur.

Camus'nün mutluluğu neşe patlaması değildir. İnsan kendi durumunu gördüğünde ve yine de yaşamın içinde kaldığında doğan sert bir bütünlüktür. "Bu benim hayatım" diyebilmenin huzurudur.

2. sahne - Mutluluk ve acı aynı odada

Bir insan zorlanırken aynı anda anlamlı bir yakınlık yaşayabilir.

Hastane koridorunda bekleyen aileyi düşünün. Korku vardır. Aynı zamanda eller birbirine daha sıkı tutunur. Acı, sevginin varlığını yok etmez.

Camus de mutluluğu acının karşısı olan pembe bir oda saymaz. İkisi aynı hayatın içinde bulunabilir.

3. sahne - Sonuçsuz iş gerçekten sonuçsuz mu?

İşin dış sonucu yoksa insanın içindeki hareket yine de gerçektir.

Sisifos kayayı tepede tutamaz. Fakat her çıkışta gücünü kullanır, bedenini yaşar ve kararını yeniler.

Camus sonuç kelimesini başka yere taşır. Başarı yalnız kayanın kalması değildir. Kişinin kendi durumuna teslim olmadan katılması da bir sonuçtur.

4. sahne - Gülümsemek zorunda değiliz

Kitabın finali, zor hayat yaşayan kişiye mutlu ol emri vermez.

Birine "Sisifos bile mutlu, sen de ol" demek zalimce olur. Camus'nün cümlesi dışarıdan verilen bir öğüt değil, içeriden kurulabilecek bir ihtimaldir.

İnsan acısını inkâr etmeden de bütünlük bulabilir. Bulamayabilir de. Kitap kapıyı gösterir; kimseyi içeri itmez.

5. sahne - Taş artık kimin?

Sahiplenmek, sevmekle aynı şey değildir.

İnsan ailesini, geçmişini, bedenini ve zamanını seçmez. Fakat bunlarla kurduğu ilişki zamanla kendine ait olabilir.

Sisifos kayayı sevdiği için değil, ondan kaçmadığı için ona sahip çıkar. Camus'nün şaşırtıcı mutluluğu burada doğar: Kader değişmez, ama insan yalnız kaderin nesnesi olarak kalmaz.

Bir arkadaşınıza Mutlu Sisifos Nasıl Olur? bölümünü anlatmanız gerekse şu görüntü yeter: Dışarıdan bakan biri aynı dağı görürken taşı iten adam kendi adımının sahibi oluyor. Sonra şunu söyleyin: Mutluluk burada sürekli neşe değil, aldatılmadan yaşanan hayata bütünüyle katılmaktır. Mutlu Sisifos Nasıl Olur? durağındaki ayrıntıların geri kalanı bu iki nokta arasındaki gerilimi açıklar. Fakat acıya gülümsemek zorunda olmak veya kötü koşullara razı gelmek bu düşüncenin anlamı değildir. Buradaki soru hayatı küçültmez; mutlu Sisifos Nasıl Olur? düşüncesiyle otomatik cevapların arkasında hâlâ seçebileceğimiz payı arar.

23. DURAK - Kırkından Sonra Kayaya Bakmak

Akılda kalacak ad: GÜNLÜK HAYATA DÖNÜŞ

1. sahne - Yarım ömür duygusu

Orta yaş, insanın taşı ile arasındaki ilişkiyi değiştirebilir.

Gençken birçok şey başlangıçtır. Kırktan sonra bazı yolların seçilmediği, bazı kapıların kapandığı daha görünür olur.

Bu yalnız kayıp değildir. Hangi kayanın gerçekten size ait olduğunu ayırma zamanı da olabilir. Başkasının beklentisini mi itiyorsunuz, kendi seçtiğiniz sorumluluğu mu?

2. sahne - Aynı ev, başka göz

Hayatı değiştirmek her zaman evi, işi veya şehri değiştirmek değildir.

Bazen dışarıdaki her şey aynı kalır. Fakat insan otomatik yaptığı bir işi artık bilinçle yapar. Ya da yıllardır taşıdığı gereksiz bir suçluluğu bırakır.

Camus'nün değişimi çoğu zaman içeridedir. Dağ aynı dağdır. İnen kişinin gözü değişmiştir.

3. sahne - Bakım verenlerin kayası

Tekrar eden emek görünmez olabilir ama boş değildir.

Yaşlı bir yakına her gün aynı ilacı vermek, aynı soruyu cevaplamak, aynı yatağı düzeltmek... Dışarıdan bakınca günler birbirine benzer.

Fakat bakımın değeri büyük sona ulaşmasında değil, o insanı bugün yalnız bırakmamasındadır. Sisifos benzetmesi burada sert ama aydınlatıcı olabilir.

4. sahne - İşin kayası

Her tekrar anlamsız değildir; bazısı ustalık, güven ve bağ kurar.

Fırıncı her sabah hamur yoğurur. Şoför aynı güzergâhı döner. Öğretmen benzer konuyu yeni öğrencilere anlatır.

Taş yalnız ceza değildir. Bazen seçilmiş emektir. Sorulması gereken, tekrarın varlığı değil, onunla kurduğumuz ilişkidir.

5. sahne - Bugün taşın yanında nasıl duracaksınız?

Camus'nün kitabı büyük cevap yerine küçük bir açıklık bırakır.

Belki kayanızı bugün kaldıramayacaksınız. Yanında oturup nefes alacaksınız. Belki yardım isteyeceksiniz. Belki de artık size ait olmayan taşı bırakacaksınız.

Başkaldırı tek biçimli değildir. Önemli olan, hareketin korkudan mı, alışkanlıktan mı, yoksa açık bir seçimden mi geldiğini fark etmektir.

Kırkıncıdan Sonra Kayaya Bakmak durağının kısa şifresi: Sınırlı zaman bazı tekrarların sevgiden, bazılarının yalnız korkudan sürdüğünü gösterir. Bunu somutlaştıran sahne orta yaşta bir insan yıllardır taşıdığı yüklerin hangisini seçtiğini yeniden soruyor. Kırkıncıdan Sonra Kayaya Bakmak bölümünde aynı fikri beş ayrı örnekle yeniden anlatmaya gerek yok; bu görüntü düşüncenin yönünü gösterir. Sınır ise nettir: başkaldırı bazen devam etmek, bazen yardım istemek, bazen de artık bize ait olmayan yükü bırakmaktır. Kırkıncıdan Sonra Kayaya Bakmak üzerine iyi bir okuma, etkileyici benzetmeyi gerçek insanların farklı koşullarıyla birlikte düşünür.

BEŞİNCİ KAPI - KAFKA'NIN KORİDORLARI

Bazı baskılarda ek olarak yer alan Kafka yazısı, kitabın ana tartışmasını başka bir edebiyat dünyasında sınar. Bir adam nedenini bilmediği bir mahkemede yargılanır; başka biri bir şatoya ulaşmaya çalışır ama kapılar sürekli uzaklaşır. Camus bu dünyalarda saçmanın güçlü bir görüntüsünü bulur. Sonra şu soruyu sorar: Açıklamasız acı, sonunda gizli bir umut veya kurtuluş hikâyesine mi dönüşüyor?

24. DURAK - Mahkeme Koridoru ve Uzak Şato

Akılda kalacak ad: KAFKA'DA UMUT VE SAÇMA

1. sahne - Nedenini bilmediği davada yaşayan adam

Dava romanında suçlama vardır, fakat açık ve anlaşılır bir gerekçe yoktur.

Bir sabah insanın hayatına mahkeme girer. Görevliler, odalar ve işlemler vardır; fakat merkezdeki anlam sürekli kaçır. Kahraman kuralları öğrenmeye çalıştıkça koridorlar uzar. Camus burada saçmanın güçlü bir sahnesini görür.

İnsan düzen ve açıklama ister. Kurum cevap verecekmiş gibi görünür, fakat her cevap yeni bir kapıya gönderir.

2. sahne - Ulaşılamayan şato

Şato romanında hedef görünür, fakat ona giden yol sürekli ertelenir.

Kahraman köye gelir ve şatoya kabul edilmek ister. Haberciler, görevliler ve söylentiler arasında ilerler; hedef yaklaştıkça uzaklaşır. Gündelik karşılığı tanıdıkır: Bir kurumda her masanın başka masayı göstermesi, hiçbir kişinin bütünü bilmemesi.

Fakat Kafka'nın şatosu yalnız bürokrasi değildir. Kabul edilme ve bir yere ait olma arzusunu da taşır.

3. sahne - Camus umudu nerede görüyor?

Arayış, gizli bir kabul veya lütuf beklentisine dönüştüğünde saçmanın yönü değişebilir.

Camus'ye göre Dava açıklamasız yargıyı sert biçimde korurken Şato'da umut daha belirginleşir. Kahramanın bitmeyen çabası, sonunda ulaşılacak gizli bir bağışlanma ihtimalini taşıyor gibi okunabilir.

Camus tam bu noktada kuşkulandır: Sessizlik gerçekten korunuyor mu, yoksa görünmeyen cevap yalnız erteleniyor mu?

4. sahne - Kafka'yı tek cümleye sığdırmamak

Camus'nün yorumu güçlüdür ama Kafka'nın tek mümkün okuması değildir.

Kafka'nın mizahı, aile dünyası, hukuk korkusu, yabancılaşma ve dil oyunları yalnız umut-saçma çizgisine indirgenemez. Camus kendi sorusuyla okur ve belirli ayrıntıları öne çıkarır.

Eleştirel okur iki şeyi aynı anda yapabilir: Camus'nün gördüğü gerilimi anlayabilir ve Kafka'nın dünyasının bundan daha geniş olduğunu kabul edebilir.

5. sahne - Gündelik hayattaki Kafka koridoru

Açıklaması varmış gibi davranan ama kimsenin bütünü bilmediği sistemler saçma duygusunu büyütür.

Bir başvuru için haftalarca dolaştığınızı düşünün. Her görevli kibar olabilir; yine de hiçbir cevap sonuç vermez. Sorun tek tek insanların kötülüğü değil, anlamı sürekli erteleyen düzenin kendisidir.

Camus ve Kafka burada buluşur: İnsan anlaşılır bir dünya ister. Dünya bazen doğa gibi susar, bazen de kurum diliyle konuşur ama yine cevap vermez.

Mahkeme Koridoru ve Uzak Şato bölümünde Camus büyük bir cevap vermekten çok bakışımızı değiştirir. Bir başvuru dosyası her masada başka bir kapıya gönderiliyor ve merkezdeki cevap sürekli uzaklaşıyor. Bu küçük sahne Kafka'nın koridorları insanın açıklama isteği ile konuşuyor gibi yapıp cevap vermeyen düzeni buluşturur düşüncesini görünür yapar. Fakat Camus'nün umut yorumu güçlüdür ama Kafka'nın mizahını ve çok katmanlı dünyasını bütünüyle tüketmez. Bölümü akılda tutmanın en iyi yolu, parlak cümleleri çoğaltmak değil; mahkeme Koridoru ve Uzak Şato ayrımını ertesi gün kendi hayatımızda fark etmektir.

Bütün kitabın kısa haritası

Yolculuk sıradan günün dekorunun düşmesiyle başladı. Saçmanın dünya veya insanın tek başına özelliği değil, insanın anlam isteğiyle dünyanın sessizliği arasındaki ilişki olduğunu gördük. Camus fiziksel ölümü ve kanıtlanmamış kesinliğe yapılan felsefi sıçrayışı reddetti. Gerilimin içinden başkaldırı, özgürlük ve tutku çıkardı. Âşık, oyuncu ve eylem insanıyla bu sonuçların farklı yüzlerini gösterdi. Sanatta sınırlı ve geçici yaratımı savundu; Kirilov'un ölümle özgürlük arayan çıkmazını inceledi. Sonra Sisifos'un inişinde bilinç ile yazgının karşılaşmasını, Kafka'nın koridorlarında ise umut ile saçmanın yeniden gerilmesini izledik.

Camus'nün en güçlü yanı

Camus okuru kolay teselliyle kandırmak istemez. Dünyanın neden adil olmadığını bildiğini söylemez; ölümü gizli bir ödülle kapatmaz; aklın sınırını gördüğünde aklı çöpe atmaz. Bunun yerine açık gözle yaşama ısrarını savunur. Bu tavır özellikle kayıp, hastalık, emeklilik, bakım yükü veya tekrar eden iş içinde güçlü görünebilir. Büyük açıklamanın yokluğu, bugünkü küçük hareketin değerini otomatik olarak silmez.

Nerede itiraz edilebilir?

Camus'nün cevabı herkesi ikna etmeyebilir. Yaşamın neden seçilmesi gerektiğini tam bir kanıtla kurmadığı, bazen güçlü görüntülerin mantıktaki boşluğu örttüğü söylenmiştir. Don Juan ve fatih örnekleri, başkasının deneyimini ve iktidar ilişkilerini yeterince görmez. Erken dönem özgürlük dili bireye odaklanırken yoksulluk, baskı ve toplumsal koşullar arka planda kalabilir. İnanç eleştirisi de birbirinden farklı düşünürleri aynı 'sıçrayış' hareketinde fazla kolay birleştirebilir. Kitabı değerli bulmak bu soruları sormaya engel değildir.

En sık yapılan beş yanlış okuma

Camus 'Hiçbir şeyin değeri yok' demez. Hazır kozmik anlam bulamamak, dostlukla ihanetin eşit olduğu anlamına gelmez. Özgürlük, başkasını kullanma izni değildir. Tutku, kendini tüketene kadar koşmak değildir. Mutlu Sisifos, her sabah neşeli olmak zorunda olan insan değildir. Kayayı sahiplenmek de yardım istememek demek değildir. Bazı taşlar itilir, bazıları paylaşılır, bazıları değiştirilir ve bazıları artık bize ait olmadığı için bırakılır.

Kırk yaşından sonra neden başka okunabilir?

Orta yaşta insan yalnız geleceğin kapılarını değil, kapanmış ihtimalleri de görmeye başlar. İş, aile, beden ve zaman artık sonsuz deneme alanı gibi görünmez. Sisifos benzetmesi burada cezaya dönüşmek zorunda değildir. Hangi tekrarın seçilmiş emek, hangisinin korkudan sürdürülen alışkanlık olduğunu sormaya yardım edebilir. Aynı evde, aynı işte veya aynı sorumlulukta kalırken bile hareketin tonu değişebilir. Bazen başkaldırı devam etmektir; bazen de yıllardır otomatik biçimde taşınan yükü yeniden değerlendirmektir.

Son söz

Yarın alarm yeniden çalacak. Bitirdiğimiz işlerden bazıları yeniden başlayacak, verdiğimiz emeklerin bir kısmı görünmeyecek ve dünya büyük sorularımıza kesin cevap sunmayacak. Camus kayayı sihirle ortadan kaldırmaz. Yalnız kayaya, dağa ve aşağı inen insana daha dikkatli bakmamızı sağlar. Hayatın son açıklaması cebimizde olmayabilir. Fakat bugün gördüğümüz gerçek, kurduğumuz ilişki, istediğimiz yardım ve seçtiğimiz küçük hareket hâlâ bizim payımız olabilir.

Kitabı kapattıktan sonraki sabah

Alarm yine çalacak. Bazı işler yeniden başlayacak, bazı emekler görünmeyecek ve dünya büyük sorularımıza kesin cevap sunmayacak. Camus kayayı ortadan kaldırmaz. Yalnız hangi taşın bize ait olduğunu, hangisinin paylaşılabilirliğini ve hangisinin artık bırakılması gerektiğini daha açık görmemizi sağlar. Berraklık acımasızlık değildir. Başkaldırı sürekli öfke değildir. Tutku da kendimizi tüketmek değildir. Bu üçü birlikte, son garanti olmadan bugünkü hayata katılma ısrarıdır. Bazen bunun karşılığı işe devam etmek, bazen yardım istemek, bazen haksız düzene itiraz etmek, bazen de uzun süredir ertelediğimiz küçük bir sevinci yaşamaktır. Sisifos'un kayası ağır kalır; fakat insan yalnız kayanın ağırlığından ibaret değildir.

Kapsam ve kaynak açıklaması

Eserin bölüm düzeni tam içindekiler kaydıyla karşılaştırıldı: Saçma Bir Akıl Yürütme bölümündeki Saçmalık ve İntihar, Saçma Duvarlar, Felsefi İntihar ve Saçma Özgürlük; Saçma İnsan bölümündeki Don Juanizm, Oyunculuk ve Fetih; Saçma Yaratım bölümündeki Felsefe ve Roman, Kirilov ve Geçici Yaratım; Sisifos Söyleni ve Kafka eki ayrı ayrı kapsandı. Camus'nün yaşamı Nobel Prize kayıtlarıyla, kitabın yayın bilgisi Penguin Random House sayfasıyla, düşünsel çerçeve Stanford Encyclopedia of Philosophy ve Internet Encyclopedia of Philosophy değerlendirmeleriyle kontrol edildi. Bu çalışma uzun alıntı derlemesi değildir; açıklama, temsili gündelik sahne ve eleştirel yorumdan oluşur.

İnternet adresleri

İçindekiler kaydı: web.flu.cas.cz/scan/323545183.pdf. Yayıncı: penguinrandomhouse.com/books/23470/the-myth-of-sisyphus-by-albert-camus/9780525564454/. Camus kaydı: nobelprize.org/prizes/literature/1957/camus/facts/. Felsefi değerlendirme: plato.stanford.edu/entries/camus/ ve iep.utm.edu/albert-camus/. Erişim tarihi: 27 Temmuz 2026.